

quasi tots referents a la Llotja de Perpinyà: la majoria escrits *loja* o *Loğa*, alguns llatinitzats com a *lògia*; d'escrits amb *tj* només n'hi ha sis, el més d'antic de 1363; com a mostra de més tardans en el Ross.: «nostres predecessors, en lo exit de llur offici y càrrec de Cònsols de *lloija* de aquest magistrat ---», 1627 (p. p. Calmette, *RLR* LXII, 295).

Tot seguit se'n troben de pertot, entre ells molts de referents a les famoses que hi ha hagut des d'antic a Barcelona [1401, *Manual de Novells Ardits* I, 87, en el *DAG.*; 1360 etc., *AlcM*]: «De dits bans la terça part sia adquisida al oficial qui faria la execució, e l'altra al acusador, e l'altra terça part a la obra de la *lotge* de la dita ciutat --- de Barchinona», *Consolat* (ed. Moliné, p. 220); «--- la torra del cap de la *lotge* prop de la casa del dag(u)à», Bna. 1419, «--- la pedra qui s'és posada davant l'altar major, la qual aportaren de la *loğa* hon piquen ---», Bna., 1430 (CaCandi, *MiscHi. Cat.* II, 209); «lo Duc de Saboya --- entrà ab la carrossa del virrey, y en companyia de aquell estant los senyors consellers en la dita *lloija* de la mar, ab ses gramalles mirant com entrava», en el nostre Dietari Municipal, 4-vr-1613.

La forma sense *n* s'usà també a les Illes, almenys Eiv.: «Els Jurats e Consell d'Yviça han obrada e feta *loja* en la partida e terra del dit senyor Arcabisbe, ço és unes cases que foren d'En B. Aver --- la qual *loja* o cases fan 20 sol. e 6 drs. de cens --- e ls dits senyors Arc. e Pabordre han entrada e axida per aquella *loja* o cases en la lur cort e han tancat lo portal», a. 1382 (Macabich, *Feudalism*, 73). Ja antigament apareix també per a 'compartiment en la perifèria d'un lloc d'espectacle perquè s'hi installin els espectadors': «L'emperador hac feta fer la plaça on la batalla se devia fer, molt bella e gran, environada de *lotges* per mirar: car los senyors qui per mirar la batalla eren venuts, eren molts ---», *Curial* (NCl. I, 71.7).

La variant *lloija* és ja antiga, i sembla haver-se generalitzat molt aviat en el País Valencià i a Mallorca: es tracta d'una epèntesi que es produeix sovint davant *g* i *ç* en mots d'origen estranger i en algun cultisme (probablement també d'influència forastera), i especialment freqüent a València, on es diu (sobretot parlant) *rellonge* per *rellotge*, *bronja* = *brotxa*, *conxa* < fr. *couche*, i es degué dir *fu(l)lange* com a terme d'heraldica.¹ *Llonja* apareix ja a l'E. Mj., i ja aleshores es refereix generalment a Val. i Mall.: «en la *Lonja* e per diversos carrers de Mallorca», Eiximenis (*Dotzèn del Cr.*, NCl. VI, 73); «passant per *Lonja*, / ab una monja / --- / al seu costat, / per lo mercat / feya la volta / ---», JRoig (*Spill*, 2615); «La *longia* dels mercaders: forus» en el valencià JnEsteve (*Li. Eleg.*, any 1472, k-l-c; obra impresa a Venècia, on l'impressor canvià les *j* catalanes, per la grafia italiana, per tant és com si s'hi llegís *lonja*).

Llonja és també la forma pròpia de Mallorca; en particular, de Palma, i parlant de la institució i de l'elegantíssim palau de la capital, de la qual és una mica simbòlic («La *Llonja*», diari de Palma, *BDLC* III, 1906, 122); «*lloija* dels mercaders», Moll (*AORBB* 60

III, 49); «los mercaders y negocians de aqueixa *lloija* --- an aqueixa *lloija* ---», mall. 1611 (*BSAL* VIII, 268b).

També s'havia usat, si bé minoritàriament, a la ciutat de Bna., en alguns docs. del S. XVI i potser ja XIV. *Llonja* com *lloija* es troben tots dos a les Rúbriques de Bruniquer: «G. Orpí, verguer de *Lonja*» i «lo Cònsol de *Lotge* J. Setantí»: dos cops cada una d'aquestes formes en docs. de 1591, 1594 i 1611 (I, 138-9); en general, però, en el famós recull apareix amb *tj* (*dins Lotge, partí de Lotge*, a. 1466, vol. II, 27; *Cònsol de Lotge*, 1953, II, 27, III, 1) i sovint (ja hi hauria *Casa de la Lonja del Mar* i *Cònsols de Lonja* en un text de 1350, no sabem si no modernitzat pel compilador, IV, 1). Avui, però, aquesta variant està absolutament antiquada i inacceptable al Nord de l'Ebre, i resultaria un castellanisme intolerable usar-la en el Princ. o enllà de l'Albera.

En el P. Val. i Mall. la forma *lloija* no sols és legítima, sinó que no crec que ningú hagi pensat a blasmar-ne l'ús. La vigència moderna d'aquesta variant començava ja a l'Ebre (veg. el que conta de la *Llonja* de Tortosa Vergés Paulí, *Espurnes* v, 81-83) i en el Matarranya: *lonja* aplicada als porxos de la plaça de la Valldehorto (*BoHiGeogrBarag.* I, 179), i segueix sense interrupció cap al P. Val., pels pobles de Morella i la Tinença: la *lloija* és un cobert o porxo sota Casa la Vila del Boixar; un cobert dins el poble, on hi ha la font, a Herbés (1961); no menys en les zones Dellà Xúquer: també a Planes d'Alcoi hi ha la *lloija* (1963); i és ben conegut el lloc d'aquest nom a Callosa d'En Sarrià (davall dels porxos de Casa la Vila, on solien reunir-se els ancians)² I naturalment tothom es recorda de la magnífica *Llonja* de València (cf. MGadea, *T. del Xè* I, 266).

Enlloc el mot no ha conservat la múltiple vivacitat que té en valencià, i particularment en l'ús de la capital i del Centre. La tendència a quedar vinculat el mot a edificis, ben famosos la major part, que és comuna a les regions del Nord, si no es pot dir que no existeixi allà no és perquè tals edificis no hi siguin també, sinó perquè s'hi ha mantingut i encara descabdellat novament la multiplicitat i elasticitat de l'ús del mot.

La *lloija del peix* és la venda (no sols el lloc de venda) del peix desembarcat de les barques subhastat al més-dient o millor postor (a Dènia, p. ex., d'on tinc descripció en un diari de 1958); la *lloija* d'una cosa qualsevol es diu d'on la venen i compren: la *lloija de llibres* etc.; a Val. la Plaça Redona «és la *lloija* de tot» (ocells, encenedors, segells per a filatèlics etc.) els diumenges al matí; contenen si les tavernes del Grau són la *lloija* de certs productes de contraban. Hi ha ús fraseològic generalitzat: «es pot dir que allà és la *lloija* del ferro», «tal ciutat és ara una *lloija* de productes farmacèutics», «vaig a parar en ma casa *lloija* de tal cosa»; «no t'ho cobre car: és preu de *lloija*». També institucionalitzat concretament: el *Consolat de la Llonja* a València és un tribunal de comerç, de base arbitral, que hi funciona des d'abans de c. 1930. I en els diaris valencians hi ha una secció dedicada a dis-